

IDEA (LOPS21)

FI2 Etiikka

7. Hyve-etiikka

Virittäytyminen aiheeseen

- **Opettajalle:**
 - Tehdään digikirjan tehtävä 9 luvusta 7 (vain digikirja).
 - Tehtävä on kaksiosainen, ja erityisesti 1. osasta ("Onko kyseessä hyve vai pahe?") keskustellaan koko ryhmän kesken seuraavan päivän kysymysten pohjalta.

Virittäytyminen aiheeseen

- Voidaanko tietää, milloin jokin asia (esim. ylpeys omista saavutuksista) on hyve ja milloin pahe?
- Oletko törmännyt hyve- tai paheajatteluun aikaisemmin, vai tuntuuko se uudelta?

Hyve-etiikka

- **Hyve-etiikassa** keskitytään moraaliagentin luonteeseen ja hyveellisyyteen.
- Katsotaan henkilöä, joka tekee moraalisia tekoja, eikä niinkään itse tekoja tai niiden seurauksia.
- **Mitä hyveet ovat?**
 - Ihmisen hyviä ominaisuuksia, luonteenpiirteitä
 - Esimerkiksi kohtuullisuus, viisaus, rohkeus.

Aristoteleen hyve-etiikka

- Tärkein hyve-etiikan edustaja on antiikin filosofi Aristoteles.
- Hänelle onnellisuus, kukoistus, hyvä elämä ja oikeat teot ovat kaikki riippuvaisia toisistaan.
- Aristotelesta kiinnosti se, miten toteuttaa jonkin olion tarkoitus.
- Kaikilla maailman asioilla on mahdollisuutensa eli **potentiansa**, ja jos se toteutuu eli **aktualisoituu**, tarkoitus on täytetty, päämäärä saavutettu.
- Esim. veitsen tehtävä on leikata hyvin ja sen ”hyve” on terävyys.
- **Mikä sitten on ihmisen tarkoitus tai päämäärä?**
 - Saamme selville, mikä saa kukat tai kasvit kukoistamaan kun seuraamme niitä.
 - Yhtäläillä voimme löytää ihmisten tarkoituksen katsomalla minkälaisia olioita ihmiset ovat.

Aristoteles ja ihmisen tarkoitus

Käytännöllinen järki on toimintavalmius, joka koskee oikeudenmukaisia, jaloja ja ihmisille hyviä asioita - - ihmisen tehtävä toteutuu vain käytännöllisen järjen ja luonteen hyveiden yhteisvaikutuksesta. Sillä luonteen hyveet huolehtivat siitä, että tavoite on oikea, ja käytännöllinen järki siitä, että keinot ovat oikeita.

- **Järki** erottaa ihmiset muista olioista.
 - Fyysisten perustarpeiden tyydytys ei riitä.
 - Hyvässä. elämässä teot tarvitsevat **käytännöllisen järjen ohjausta.**

Aristoteles ja hyveet

- Hyveet ovat luonteenpiirteitä.
- Ne saavutetaan harjoittelulla ja koulutuksella.
 - ei-synnynäisiä
 - pysyviä tapoja toimia oikein
 - Esim. tekemällä oikeudenmukaisia tekoja ihmiset oppivat olemaan oikeudenmukaisia, lopulta oikeudenmukaisuudesta tulee osa luonnetta. Jatkossa kaikki hyveellisen ihmisen teot ovat automaattisesti oikeudenmukaisia.
- Koulutusta tarvitaan, jotta vältetään *akrasialta* (heikkoluonteisuudelta). Hyveelliseksi kasvaminen vie vuosikausia.

Aristoteles ja kultainen keskitie

- Jokaiselle hyveelle on olemassa kaksi pahetta.
 - liiallisuus ja vaje
 - Esim. rohkeus on hyve, mutta liiallisena se muuttuu uhkarohkeudeksi tai vajavaisena pelkuruudeksi, jotka ovat paheita.

Aristoteles ja elämän päämäärä

- Elämän päämäärä on *eudaimonia* eli kukoistus tai onnellisuus.
- Kukoistus on kokonaisvaltaista: se on hyvää, arvokasta ja onnistunutta elämää, mielen tyyneyttä ja onnellisuutta.
- Miten siihen päästään?
 - Toteuttamalla ihmisen tarkoitus.
- Mikä tämä tarkoitus on?
 - Poikkeuksellinen kyky ajatella.
- Ihminen toteuttaa omaa tarkoitustaan käyttämällä järkeä – miettimällä, pohtimalla, filosofoimalla. Sellainen ihmiselämä, joka ei sisällä pohdiskelua, menee samalla tavalla hukkaan kuin lamppu, joka ei koskaan valaise.

Aristoteles ja elämän päämäärä

- Pelkkä hyveellisyys ja käytännöllinen järki eivät vielä yksinään riitä hyvään elämään.
- Ihminen on poliittinen eläin, *zoon politikon*, ja sen pitää elää yhteisössä.
- Yhteisössä, joka arvostaa hyveitä: viisautta, rohkeutta, kohtuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta.

Hyve-etiikan ongelmia

- Miten hyve-etiikkaa voi soveltaa arjen moraalisiin valintatilanteisiin?
- Se ei anna konkreettisia toimintaohjeita.
- Hyveet voivat olla myös keskenään ristiriitaisia ja niiden soveltaminen haastavaa.

Lopuksi: Arjen etiikkaa

- Tosielämän eettiset ongelmat ovat monisyisiä ja harva on puhtaasti joko seuraus-, velvollisuus- tai hyve-eetikko.
- Eikä näin välttämättä tarvitsekaan olla.
- **Kasuistiikassa** eettistä päätöksentekoa tarkastellaan tapauskohtaisesti.
 - Normatiivisen etiikan teorioita käytetään työkaluina tapauksen eettisessä analyysissä.
 - Tavoitteena on ottaa huomioon kaikki tilanteeseen vaikuttavat moraaliset seikat ja valita ne, jotka ovat tapauksen kannalta olennaisia.